

2. ULUSLARARASI HACI BEKTAŞ VELİ HOŞGÖRÜ VE BARŞ SEMPOZYUMU

08-10 EKİM 2015

SEMPOZYUM BÖLDÖRÖLERİ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

NEVŞEHİR

**2. ULUSLARARASI
HACI BEKTAŞ VELİ
HOŞGÖRÜ VE BARIŞ SEMPOZYUMU
08-10 EKİM 2015**

Sempozyum Bildirileri

NEVŞEHİR, 2016

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

www.nevsehir.edu.tr

hbvhosgoru.nevsehir.edu.tr

2000 Evler Mah. Zübeyde Hanım Cad. 50300 Nevşehir

Tel: +90 (384) 228 10 00 & Bel-geç: +90 (384) 215 30 58

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları: 18

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesine aittir.
Bütün hakları saklıdır. Kitabın tümü ya da bir bölümü/bölemleri
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesinin yazılı izni olmadan
elektronik, optik, mekanik ya da diğere yollarla basılamaz,
çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

Copyright 2016 by Nevşehir Hacı Bektaş Veli University.
All rights reserved. No part of this book may be printed,
Reproduced or distributed by any electronical, optical,
mechanical or order means without the written permission of
Nevşehir Hacı Bektaş Veli University.

Editör

Prof. Dr. Filiz KILIÇ, Doç. Dr. Tuncay BÜLBÜL

Redaktör

Arş. Gör. Murat GÜR

Kapak Düzeni

Taylan VIRACA

Tasarım-Dizgi

Arş. Gör. Murat GÜR

ISBN: 978-605-4163-27-4

II. Uluslararası Hacı Bektaş Veli Hoşgörü ve Barış Sempozyumu Bildirileri

1.Baskı

Mayıs, 2016

Basımevi

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Basımevi
Nevşehir

İletişim

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Filiz Kılıç Yerleşkesi
2000 Evler Mah. Zübeyde Hanım Cad. 50300 / Nevşehir
Tel: 0384 228 10 00

e-posta: hbvhosgoru@nevsehir.edu.tr / **Genel ağ:** hbvhosgoru.nevsehir.edu.tr

**İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜTÜPHANESİ ATATÜRK
KİTAPLIĞI'NA KAYITLI K.706 NUMARALI BEKTAŞI ŞİİRLERİ İÇEREN BİR
ŞİİR MECMUASI: MECMUA-İ EŞ'ÂR**

Arş. Gör. Ahmet UĞUR
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
ahmetugur@nevsehir.edu.tr

ÖZET

Mecmualar, içerisinde barındırdığı pek çok şiir ve nesir parçasıyla edebiyat tarihimize katkıda bulunan önemli yazılı kaynaklar arasında yer almaktadır. Bu eserlerde, adı başka kaynaklarda zikredilmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine ya da bilinen şairlerin bilinmeyen şiirlerine yahut bilinen bir şiirin farklı şekillerine rastlamak mümkündür.

Mecmuaların şekil, içerik özellikleri ve oluşturulma biçimleri için geleneğin belirlediği herhangi bir düzenden söz edilemez. Bu özelliğinden dolayı araştırmacılar açısından çeşitli zorluklara neden olan mecmualar, içerisinde barındırdıkları geçmişe ait bilgilerle birlikte oldukça kıymetli eserlerdir. Mecmualar üzerinde yapılacak olan çalışmalar, geçmişe ait bilgileri gün yüzüne çıkarması bakımından ayrı bir öneme sahiptir.

Bu bildiriye, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Belediye Yazmaları koleksiyonunda K.706 numaraya kayıtlı Mecmua-i Eş'âr isimli eser tanıtılacak ve bu eserde geçen Alevi-Bektaşî etkisinde yazılmış olan şiirler hakkında bilgiler verilecektir. Şiirler hakkında bilgiler verilirken nazım biçimi, nazım türü, şiir sayısı, beyit sayısı ve kullanılan kelimelerdeki ortaklıklar belirtilmeye çalışılacaktır. Bu sayede, incelemeye konu olan mecmua, bilim insanlarına tanıtılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, alevi, bektaşî, şiir, nesir.

Giriş

Herhangi bir nazım türü veya nazım şekli birliği aranmaksızın derlenmiş manzum metinlerden oluşan toplamalara “Şiir Mecmuası” adı verilir. Yazma eser kütüphanelerinde bulunan şiir mecmuaları incelendiğinde farklı biçimlerde düzenlenmiş binlerce şiir mecmuası görülecektir.

Mecmualar için her ne kadar geleneğin belirlediği bir düzenden söz edilemese bile barındırdıkları şiir türleri ve biçimleri göz önüne alınarak derlenmiş mecmuaların sayısı da az değildir. Bu eserler, kütüphanelerde “Şiir Mecmuası” adı altında kayıtlı olabileceği gibi genellikle “Mecmua-i Eş'âr” veya “Mecmuatü'l-Eş'âr” olarak kayıtlıdır.

Mecmuaları ana hatlarıyla: Nazire mecmuaları, antoloji niteliğindeki seçme şiir mecmuaları, türlü konularda risalelerin bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan mecmualar, aynı konudaki eserleri içine alan mecmualar ve tanınmış kişilerce hazırlanmış birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar olarak sınıflandırmak mümkündür (Levend 2014: 166-167). Mecmualarda yer alan manzum ve mensur metinlerin incelenmesi sonucunda yapılan bu sınıflandırmaya aynı konuda yazılmış şiirlerin bulunduğu mecmuaları da ekleyebiliriz.

Belli bir yüzyılda yaşamış şairlerin şiirlerinin yer aldığı mecmualar olduğu gibi farklı yüzyıllarda yaşamış şairlerin şiirlerinin bir arada bulunduğu mecmualar da vardır. Mecmualarda olan bu çeşitlilik, mecmuada yer alan şiirlerin biçim ve türlerinde de görülmüştür. Kütüphanelerde, gazel, kaside, şarkı, musammat, mersiye ve na't gibi farklı nazım biçimi veya türünde yazılmış olan şiirlerin bir arada bulunduğu mecmualar da görülmektedir.

Edebiyat tarihine katkıda bulunan ve şairler hakkında bilgi veren temel kaynaklardan olan tezkirelerin yetersiz kaldığı durumlarda, şairleri ve şiirleri içerisinde barındıran mecmualar devreye girer.

Mecmualar, dönemin okuyucu zevki ve beğenilen şiirleri hakkında ipuçları verdiği gibi şairlerin okunurluğu hakkında da araştırmacılara bilgiler verir. Bu bilgiler sadece mecmuada yer alan şairlerle sınırlı kalmaz. Mecmua derleyicisinin ilgilendiği şairler ve şiirleri hakkında da bilgiler verir.

İncelememize konu olan Mecmua-i Eş'âr'daki şiirlerde konu genellikle, Alevilik, Bektaşilik, Hz. Ali sevgisi, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin için yazılan şiirler, Kerbelâ hadisesi, Hacı Bektaş-ı Veli ve müridleri etrafında şekillenmiştir.

Mecmua-i Eş'âr'ın Niteliği

İncelemeye konu olan Mecmua-i Eş'âr, 26 varaktan oluşmakta ve her varakta 19 satır bulunmaktadır. Eser, (180x115, 135x90 mm) ölçülerindedir. Mukavvadan oluşan cildin üzeri yeşil renkte bir kumaş ile kaplanmıştır. Eserin dip-sırt kısmı klasik Osmanlı ciltlerinde olduğu gibi düz ve köşeli bir biçimde ciltlenmiştir. Eserin yüzeyinde yıpranmalar mevcuttur.

Mecmuanın 1b sayfası eksiktir. 2a sayfasında ise Hilmî Dede'ye ait 8 beyitlik bir nefes vardır. Eserin 27b sayfasında ise Pir Sultan Abdal'a ait bir nefes bulunmaktadır. Mecmuanın ilk yedi varagında bulunan başlıklar, metinde kullanılan yazı rengi ile aynıdır. Daha sonraki varaklarda başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin sayfalarının kenarlarında cetvel bulunmaktadır. Ancak eserde şiirler, ilk yedi ve son iki varak dışında düzgün bir biçimde yerleştirilmiştir. Eserde, der-kenar bulunmamaktadır.

Mecmuada koyu renkli kâğıt tercih edilmiştir. Gazel, nefes ve şiir başlığı taşıyan manzumelerde manzumeyi yazan kişilerin isimlerinin altı genellikle kırmızı mürekkep ile çizilmiştir.

Şiirlerin bazılarında herhangi bir başlık olmamakla birlikte mahlası bulunmayan şiirlere de rastlanılmıştır.

Eserin ilk altı varağında varağın tek yüzüne şiirler yazılmış ve bu ilk altı varaktaki şiirlerde nazım birimi olarak beyit ve dörtlükler karışık biçimde eserdeki yerini almıştır. Dörtlük nazım biriminde yazılmış olan kısımlarda şiirin ayağını oluşturan mısralar diğer mısralara göre daha içeriden yazılmıştır. İlk altı varak dışındaki şiirlerde ise şiiri yazan kişilerin isimleri kırmızı mürekkeple yazılmış daha sonra manzumeler belirli bir düzen dâhilinde harekeli olarak eserdeki yerini almıştır.

Mecmuanın 1b, 3a, 4a, 5a, 6a ve 7a sayfalarında şiir bulunmamaktadır. Bu sayfaların karşılarında bulunan şiirler, genellikle alta doğru kısalan doğruların altına atılmış “mim” harfi ile bir birlerinden ayrılmıştır.

Mecmua-i Eş’âr’da Yer Alan Şairler ve Şiirleri Hakkında

Mecmuada, 26 şaire ait 63 şiir bulunmaktadır. 7 şiirin ise yazarı tespit edilememiştir. Şiirine en fazla yer verilen şair, 16 şiir ile Pir Sultan Abdal’dır. Bunu sırasıyla; 7 şiir ile Hatâyî, 6 şiir ile Niyâzî, 4’er şiir ile Hilmî Dede ve Nesîmî, 3 şiir ile Şemsî, 2’şer şiir ile Pir Mehmed, Nakşî ve Kul Himmet, 1’er şiir ile Fuzûlî, Muhyî, Eşref-zâde, Emir Sultan, Hüseyinî, Abdal Musa, Ahû Baba, Cevâbî, Baba Hasan, Şah Hüseyin, Ahmed Baba, Hacı Bektaş-ı Veli, Sersem Abdal, Yûnus, Balım Sultan, Muhyiddin Abdal ve Elmalı Baba takip etmektedir.

Mecmua-i Eş’âr’da, her yüzyıldan bir ya da birkaç şairin şiirine yer verilmiştir. Genellikle 16. yüzyıl şairlerine ve şiirlerine yer verilen mecmuada, yüzyılı tespit edilememiş 6 şair vardır. Bu durum, hem aynı adı taşıyıp aynı konular üzerine şiirler yazmış şairlerin fazlalığından hem de şairlerin şiirlerinde ayırt edici özelliklerinin belirtilmemesinden kaynaklanmaktadır. Daha sonra yapılacak olan dil ve üslup çalışmalarıyla birlikte şiirlerin asıl sahipleri belirlenebilecektir. Varak numaralarına göre şairlerin ve şiirlerinin mecmuadaki dağılımlarını bir tablo halinde şöyle gösterebiliriz:

Şair	Varak Numarası	Nazım Biçimi	Beyit Sayısı
Hilmî Dede	2a	Nefes	8
Bilinmiyor	2b	Nefes	3
Hilmî Dede	2b	Nefes	6
Hilmî Dede	3b	Gazel	6
Hilmî Dede	4b	Gazel	5
Bilinmiyor	4b	Gazel	2
Fuzûlî	5b	Gazel	9

Hatâyî	6b	Nefes	4 Bent
Muhyî	7b	Nefes	13 Mısra
Bilinmiyor	8a	Nefes	4 Bent
Eşref-zâde	8b	Gazel	8
Niyâzî	8b	İlahi	11
Niyâzî	9a	İlahi	14
Niyâzî	9b	İlahi	11
Nesîmî	9b	İlahi	7
Nesîmî	10a	Gazel	5
Bilinmiyor	10a	Mersiye	10
Nesîmî	10b	Gazel	14
Niyâzî	10b	Gazel	7
Nesîmî	11a	Gazel	5
Bilinmiyor	11a	Gazel	5
Pir Sultan	11a	Nefes	8
Emîr Sultan	11b	Nefes	17
Niyâzî	12a	Gazel	5
Şemsî	12a	Gazel	5
Şemsî	12b	İlahi	7
Hatâyî	12b	Gazel	9
Pir Sultan	13a	Gazel	12
Pir Sultan	13a	Gazel	10
Hüseynî	13b	Gazel	14
Nakşî	14a	Gazel	6
Pir Mehmed	14a	Gazel	14
Abdal Musa	14b	Nefes	17
Hatâyî	15a	Nefes	14
Ahû Baba	15b-16a	Nefes	39
Hatâyî	16b	Nefes	9

Hatâyî	16b	Nefes	16
Hatâyî	17a	Nefes	8
Cevâbî	17b	Mersiye	7
Pir Mehmed	17b	Mersiye	9
Pir Sultan	18a	Nefes	10
Baba Hasan	18a	Gazel	6
Abdal Nakşı	18a	Nefes	10
Şah Hüseyin	18b	Mersiye	8
Ahmed Baba	19a	Mersiye	14
Hacı Bektaş-ı Veli	19a	Gazel	10
Pir Sultan	19b	Gazel	14
Hatâyî	20a	Nefes	10
Kul Himmet	20a	Nefes	14
Pir Sultan	20b	Nefes	8
Pir Sultan	21a	Nefes	14
Niyâzî	21a	Nefes	5
Şemsî	21b	Nefes	5
Sersem Abdal	21b	Nefes	18
Pir Sultan	22a	Nefes	9
Bilinmiyor	22b	İlahi	36 Mısra
Yûnus	23a	Nefes	6
Pir Sultan	23a	Nefes	18
Pir Sultan	23b	Nefes	10
Balım Sultan	24a	Nefes	8
Bilinmiyor	24a	Na't	10
Pir Sultan	24b	Nefes	15
Pir Sultan	24b	Nefes	5
Pir Sultan	25a	Nefes	12
Muhyiddin Abdal	25a	Nefes	18

Pir Sultan	25b	Nefes	10
Pir Sultan	26a	Nefes	10
Elmalı Baba	26b	İlahi	12 Mısra
Kul Himmet	27b	Nefes	12 Mısra
Pir Sultan	27b	Nefes	8 Mısra

Tabloda da görüldüğü gibi mecmua içerisinde geçen şairlerin tamamı Alevilik-Bektaşilik hakkında şiirler meydana getirmiş şahsiyetlerdir. İsimleri hakkında herhangi bir bilgi verilmeden mecmuada yerini almış şiirlerde de konular, on iki imam, Kerbelâ hadisesi, Hz. Ali ve Alevilik-Bektaşilik üzerinedir.

Eserde, Aleviler için önemli bir yere sahip olan yedi ulu ozan olarak da bilinen ozanlardan Nesîmî, Fuzûlî, Hatâyî, Pir Sultan Abdal ve Kul Himmet'in şiirlerine yer verilmiştir. Yemîni ve Virânî'nin şiirlerine rastlanılmamıştır.

Mecmuada geçen diğer şairlere baktığımızda, Alevilik-Bektaşilik üzerine eserler meydana getirmiş önemli şahsiyetler oldukları görülecektir. Eserdeki şiirleri incelediğimizde konuların tamamıyla Alevilik-Bektaşilik çerçevesi içerisinde olduğu söylenebilir. Mecmuaya seçilen şiirler genellikle; On iki İmam, Kerbelâ hadisesi, Bektaşilikle ilgili inançlar, Alevilikle ilgili inançlar, Hz. Ali, Hz. Hüseyin ve Hz. Hasan hakkındadır. Bu özelliği ile mecmua "Bektaşî Şairler Mecmuası" görünümündedir.

İncelenen eserde her yüzyıldan bir ya da birkaç şaire ait şiir örnekleri bulunmaktadır. Eser, Alevi-Bektaşî topluluğu çevresinde oluşan şiir zevkini ve beğenisini okuyucusuna yansıtabilmiştir. Bu özelliği ile eser, Alevilik ve Bektaşiliğe olan ilginin yüzyıllar geçse de canlılığını koruduğunun önemli bir kanıtıdır.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi şiirlerin büyük bir çoğunluğunu nefesler oluşturmaktadır. Mecmuada şiirlerin hemen baş kısmında "Nefes-i Kul Himmet" ve "Nefes-i Pir Sultan" ifadelerine yer verilmiştir. Bazı şiirler ise yazanı belirtilmeden sadece "İlahi", "Nefes", ve "Gazel" şeklinde başlıklandırılmıştır.

Eserde, nefesler yazılırken dörtlükler biçiminde değil de iki mısra birleştirilip beyit görünümünde bir yazım tercih edilmiştir. Ancak ilk altı varakta bulunan şiirlerde dörtlükler ve beyitler karışık olarak yazılmıştır.

Eserdeki şiirlerin sıralanmasında nazım şekilleri bakımından herhangi bir düzenden söz edilemez. Bazı sayfalarda birkaç gazel arka arkaya sıralanırken bazı sayfalarda ise bir gazelin ardından mersiye, na't, ilahi ve nefeslerin yazıldığı görülmüştür.

Mecmuadaki Şiirlerin Yazılı Kaynaklarla Karşılaştırılması

Mecmua-i Eş'âr'da, toplamda 70 şiir vardır. Bu şiirlerden 7'sinin yazarı hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. İçerisinde mahlas bulunan 63 şiirden 9 şiire yazılı kaynaklarda rastlanılmamıştır.

Hem mecmuada hem de yazılı kaynaklarda tespit edilen şiirlerde, gerek kelimelerin sıralanışı gerekse farklı kelimeler tercih edilmesi yönünde farklılıklar bulunmaktadır. Ancak mecmuada geçen şiirler ile yazılı kaynaklardan tespit edilen şiirlerin dizelerinin sıralanışı ufak tefek kelime farklılıkları olsa da genellikle aynı doğrultudadır. Bu farklılıklar şunlardır:

1. Mecmuada geçen bazı şiirlerin ilk birkaç beyiti ile son beyitleri farklı sayfalarda yer almıştır.

*Vaşfında anun âciz olupdur kamu vassâf
Şânında dimiş âyet-i tathîr celîlen*

*Yüzler süreni sıdkla dergâhına anun
Dünyâda ve ukbâda komaz hor u zelîlen*

*Bin cân ile kurbânın olup Hilmî-i kemter
Râhında hayât âbını hem kıldı sebîlen (ME-2b).*

*Sevdüm hele bir dilber kim hüsnü cemîlen
Gâyet de güzel misli cihân içre kalîlen*

*Şübeyr ile Şibr mâhımın ism-i şerîfi
Ayneyn-i nebî ile velî nesli halîlen (ME-4b).*

Hilmî Dede'ye ait olan yukarıdaki şiirin ilk iki beyiti mecmuanın 4b sayfasında yer alırken son üç beyiti ise 2b sayfasındadır. Bu durum muhtemelen, mecmuanın sonradan tamir görüldüğü bir zamanda sayfalarının karışmış olmasından kaynaklanmaktadır.

2. Mecmuada, Ahû Baba ve Hatâyî'nin şiirlerinde beyitlerin karıştırıldığı tespit edilmiştir. Ahû Baba'ya ait olduğu tespit edilen bir nefesin yazılı kaynaklarda Hatâyî mahlaslı olarak yazıldığı da görülmüştür.

Yazılı kaynaklarda:

Matla: *İkrâr virdüm dönmem elest bezminden
Müridüm ikrârı îmândan aldum*

Makta: *Gerçi Hatâyî'yem günâhum çokdur
Kalbümde benlükten bir eser yokdur*

Mecmua-i Eş'âr'da:

Matla: *İkrâr virdüm dönmem elest bezminden*
Müridüm ikrârı îmândan aldum

Makta: *Âhû 'yam utandum kendi [s]özümden*
Mest olup türâba düşdüm özümden (ME-15b)

Bir başka örnek olarak Abdal Nakşî ismi ile başlıklandırılan bir şiirin mahlas beyitinde Teslim Abdal yazmaktadır. Ancak şiir yazılı kaynaklarda Pir Sultan Abdal'ın görünmektedir.

Yazılı kaynaklarda:

Matla: *Mürşide varmağa tâlib olursan*
İbtidâ insândan rehber isterler

Makta: *Pir Sultân 'um söyler bu hikâyeti*
Nefsini bilmekdür söziün gâyeti

Mecmua-i Eş'âr'da:

Matla: *Mürşide varmağa tâlib olursan*
İbtidâ senden rehber isterler

Makta: *Teslim Abdal eyler bu hikâyeti*
Nefsini bilmekdür gücün gâyeti (ME-18a).

Yine aynı şekilde mecmuada Pir Sultan Abdal adıyla yazılmış olan bir şiirin yazılı kaynaklarda Hatâyî tarafından yazıldığı belirtilmektedir.

Yazılı kaynaklarda:

Matla: *Erenlerin erkânına yoluna*
Tâ ezelden âşık oldum erenler

Makta: *Şâh Hatâyî'yem arz ideyüm hâlümi*
Harc ideyüm elde olan varumı

Mecmua-i Eş'âr'da:

Matla: *Erenlerin erkânına yoluna*
Tâ ezelden tâlib oldum erenler

Makta: *Pir Sultân 'am arz ideyüm halümi*
Sarf ideyüm kazancumı varumı (ME-27b).

Mecmuada bulunan şiiirlerin beyit sayıları ile yazılı kaynaklardan elde edilen şiiirlerin beyit sayılarında farklılıklar bulunmaktadır. Yazılı kaynakta 5 dörtlükten oluşan bir nefes, mecmuada 3 dörtlük olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, muhtemelen mecmua yazarının yararlandığı kaynaktan doğan bir eksiklikten ya da yazarın şiiiri mecmuaya eksik aldığından kaynaklanmaktadır.

Mecmuada Yer Alıp Kaynağı Belirlenemeyen Şiiirlere Örnekler:

Mecmualarda yer alan şiiirlerin birçoğunda şiiiri yazan şairin mahlası belirtildiği gibi hakkında herhangi bir bilgi belirtilmeyen şairler de vardır. İncelenen mecmuada 7 şair hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılammıştır. Bu durum muhtemelen aynı mahlası kullanan şairlerin fazlalığından kaynaklanmaktadır.

1. Şiiir:

Matla: *Men gulâm haydâriyam yâ Ali senden meded
Varlığum yok ben garibem yâ Ali senden meded*

Makta: *Hüseyniyâ geldi kapuna arz-ı hâcet kilmaga
Hândân-ı kamber-i bedr yâ Ali senden meded (ME-13b).*

2. Şiiir:

Matla: *Levh-i dilden sil hicâbı ayır gönül gel cânâ bak
Gir vücudun içre şâhum aç gözün cânâna bak*

Makta: *On sekiz bin âlemün kılmak dilersen seyrini
Ârif ol âlemde Nakşî gel berü insâna bak (ME-14a).*

3. Şiiir:

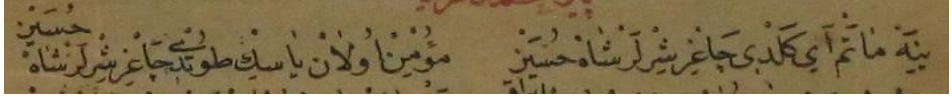
Matla: *Dil-i âşik isen Kerbelâ'ya tahammül kıl her cefâya
La 'net olsun bî-vefâya yan şehîd-i Kerbelâ'ya*

Makta: *Ahmed Baba'm gerçek ümmet mâtem tutmak farz ile sünnet
Yanmış ise cânâ minnet yan şehîd-i Kerbelâ'ya (ME-18b).*

Mecmua-i Eş'âr'ın İmlâ Özellikleri

Mecmua-i Eş'âr'ın ilk yedi ve son iki varağı ile ortada bulunan on beş varağı farklı imlâ özellikleri sergilemektedir. İlk yedi varakta olan şiiirlerdeki düzensizlikler imlâyâ da yansımıştır. Bu düzensizlikler şunlardır:

1. Mecmuada belirtme hal ekleri "esre" ile gösterilmiştir.

Yine mâtem ayı geldi çağrışurlar Şâh Hüseyin

Mü'min olan yâsun tutdı çağrışurlar Şâh Hüseyin (ME-17b).

2. Bazı kelimelerin yazımında yanlışlıklar yapılmıştır. “Hazan” kelimesi “nun” ile yazılması gerekirken “nazal n” kullanılmıştır.

Dilerem Yezîd'lerin beli bükülün

Hazâñ yaprağı gibi hâke dökülün (ME-19a).

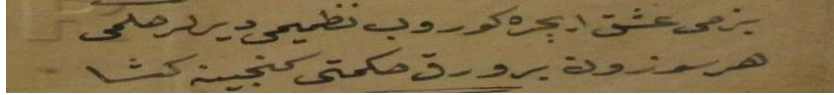
3. Bazı şiiirlerde, Atf vav'ları ilk kelime ile bitişik olarak yazılmıştır.

Ger benüm âh u zârum sorarsan

Allâh bir Muhammed Ali sevdiğüm (ME-14a).

4. Tamlama oluşturulurken “i” sesi tamlanana bitişik olarak yazılmıştır.

Bezm-i aşk içre görüp nazmı dirlir Hilmi

Her sözün bir varak-ı hikmet-i gencîne-güşâ (ME-4b).

Mecmua-i Eş'âr'da geçen beyitlerde tespit edilen yazım yanlışlıkları, ya mecmua yazarının yararlandığı kaynaktan aldığı ilk şeklinde böyleydi ya da mecmua yazarı kendi bilgi seviyesi doğrultusunda bu yanlışlıkları yapmıştır.

Sonuç

Yukarıda incelenen Mecmua-i Eş'âr'da konu Alevilik-Bektaşilik üzerine yazılmış şiirler etrafında toplanmıştır. Özellikle her yüzyıldan Alevi-Bektaşî zümre çevresinde yetişmiş şairlere yer veren mecmua, Alevilik ve Bektaşiliğin farklı yüzyıllarda şiirlere nasıl yansıdığının önemli bir örneğidir.

Mecmuaya alınan şiirlerde konu genellikle, Alevilik, Bektaşilik, Hz. Ali sevgisi, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, Kerbelâ hadisesi ve Hacı Bektaş-ı Veli ve müridleri etrafında şekillenmiştir. Şiirler, belirli bir düzen dahilinde değildir.

Eserde, iki farklı yüzyılda yaşayan Alevi-Bektaşî şiirleri yazmış şairlerin matla beyitlerinin aynı olduğu ancak diğer beyitlerde birbirlerinden ayrıldıkları tespit edilmiştir. Bu durum, iki

şairin birbirlerinden etkilendiklerinin önemli bir kanıtıdır. Ortak kelime kullanımları da bu duruma bir örnektir.

Mecmua-i Eş'âr'da, toplamda 26 şaire ait 70 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerden yedisinde mahlas bulunmamaktadır. Dokuz şiire ise yazılı herhangi bir kaynaktan rastlanılmamıştır. Yapılacak olan dil ve üslup çalışmaları ile birlikte mahlas belirtilmeyen şiirlerin kime ait oldukları hakkında yorumlarda bulunulabilir.

KAYNAKÇA

Altuntaş, H. İsmail Hakkı (2011). *Niyâzî-i Mısrî Kaddese'llâhü Sırrahu'l-Azîz (1618-1694)*

Dîvân-ı İlahîyyât ve Açıklaması Tam Metin. <https://ismailhakkialtuntas.files.wordpress.com/2011/02/tc3bcm-niyazi.pdf> [erişim tarihi: 30.09.2015].

Ertek Morkoç, Yasemin (2009). "İzmir Millî Kütüphane'de Kayıtlı Bulunan (1467/14) Bir Mecmua-i Eş'âr'ın Düşündürdükleri". *Turkish Studies Volume 8/1 Winter*, p. 267-297).

Güneş, Mustafa (1998). *Eşrefoğlu Rûmî*. İstanbul: Timaş Yay.

Kanar, Mehmet (2009). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü 1-2 Cilt*. İstanbul: Say Yay.

Kanar, Mehmet (2012). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say Yay.

Levend, Ağâh Sırrı (2014). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergâh Yay.

Tarlan, Ali Nihat (2005). *Fuzûlî Divanı Şerhi*. Ankara: Akçağ Yay.

Yıldız, Çetin (2013). "Kütüphanelerde Kayıtlı Olmayan Bir Mecmua". *Turkish Studies Volume 8/1 Winter*, p. 651-664.

http://dosyalar.semazen.net/Esrefoglu_rumi_divan.pdf [erişim tarihi: 28.09.2015].

<http://www.slideshare.net/ihramcizade/ear-i-muhammed-ali-hilmi-dede-baba> [erişim tarihi: 28.09.2015].

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10872,sahismailhataipdf.pdf?0> [erişim tarihi: 28.09.2015].

http://dogankaya.com/fotograf/kul_himmetle_ilgili_siir_mecmuasi.pdf [erişim tarihi: 28.09.2015].

Ekler

I STANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ
KÜLTÜR KİTAPLIĞI

زهده نری طلعن ايلم حقا اسما او قور ديليز
لکه حقا اسما او قور ديليز الله
حافية انسانه سويلم حلقه ته بيقار ديونوز لکه

ارنلرک جو فدر بنوی جمله سیز ده ديلک بای لکه
قور ديليزه ده ای اسلو ديليزه لیز لکه
صا يليا ين صا يها غيله توکنيمز قور ما غيلم
طشتره مین دن سور ما غیله کیمسلر بلير جانلر
تو جیو ايدنه ده ن او طار الله دی یز می جو م قلماز
لکه
لکه کیم بو طریف کیردی حسن بهر اس ايردی
لکه کور او قونور بردی سید یحیی در بيسر سوز
یحیی کما اوله کم قاشق ايسن بانه دن
الله هم غلحه کسوه مزه در لکه لکه

7
علی در وجود ده جخلق ایلرین
بیقیمه عورش غیالیه سافلق ایلرین
اجلا لاری دو یوروب بای لی ایلرین
شویله غانی جو مرته ار سن با علی

علی در وجود ده جانده دامارم
دانغی قوشدنج بلده کم مر م
معانه عاشق اولدم سنی سوره م
بجانه سود کم سنه سن با علی

سینی سن شمره لرن قانن ساج دیرن
سری نهان ایوب برده آجدیرن
چسرت حشر نه فاشدورن
سوی سوشدیرن سن سین با علی

I STANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ
KÜLTÜR KİTAPLIĞI

سن سین دورت کیم با ایمن بیلین سلیمان علی تن مته هقی سولر
عار شور سلیمان ایمن نترای قون غورسته دوشکی سر سه بی لیل
هو سر وقتده کوهی نه کلن جمان ششم اینه عاشقم سولم
کوزین ده ویبورن سن سین با علی سرینه ایلر سر سن با علی

2115

رقعه سلطان شرفه ده
دوت کونار هج اولکاز یوز کیم با ایمن
آویجت وز می ده نتر تیلرین جیو ایدم
چون لاری حله در عاشقانه سن سوز
اولشیم جا ایله عیش سنانا واز نی
کوسون کاز نجی بول سن کیم با ایمن
وز مرزه یوزده حیرت خیره هیه ایمن
جایز دوت دوت وکولق قور ایلر
دوشکدر دوت کوزی بول عیال کاز ی

8
کوز غلا اول قور اولمکوردان
کول دوت کوز قور اولمکوردان
صخره یوزدوت کانه سنه قومه لکده
هیرنه را غیور لسن کهمی کلا یکن
کریخدا ایلرینن بولق شترک عله
بول یاری قایدنه دیکور سوزی کتاب

دوت کونار هج اولکاز یوز کیم با ایمن
آویجت وز می ده نتر تیلرین جیو ایدم
چون لاری حله در عاشقانه سن سوز
اولشیم جا ایله عیش سنانا واز نی
کوسون کاز نجی بول سن کیم با ایمن
وز مرزه یوزده حیرت خیره هیه ایمن
جایز دوت دوت وکولق قور ایلر
دوشکدر دوت کوزی بول عیال کاز ی

دولت کاز ارازه ایلرین دوت دوت
شست مایه ایلرین دوت دوت
کله و نطره ایلرین دوت دوت
سوز کیم با ایمن دوت دوت
قور دوت کوزی بول عیال کاز ی
دوت کوزی بول عیال کاز ی
دوت کوزی بول عیال کاز ی
دوت کوزی بول عیال کاز ی
دوت کوزی بول عیال کاز ی
دوت کوزی بول عیال کاز ی
دوت کوزی بول عیال کاز ی
دوت کوزی بول عیال کاز ی
دوت کوزی بول عیال کاز ی
دوت کوزی بول عیال کاز ی

**2. ULUSLARARASI
HACI BEKTAŞ VELİ
HOŞGÖRÜ VE BARŞ SEMPOZYUMU**

08-10 EKİM 2015

SEMPOZYUM BÖLDÜRGÖLERİ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Yayınları

ISBN: 978-605-4163-24-3

9 786054 163243